

تفاهم نامه دانشگاه تهران و شبکه دانشگاهی بریکس

بهاره سازمند
دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
bsazmand@ut.ac.ir

اداره کل سیاستگذاری
فناوری و نوآوری

معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تهران

۸۸۲۲۰۶۳۴

pinotec@ut.ac.ir <https://pinotec.ut.ac.ir>

محورهای ارائه

- مفهوم شناسی دیپلماسی علم و فناوری
- اهمیت و شاخص های دیپلماسی علم و فناوری
- دیپلماسی علم و فناوری نهادی (بریکس)
- ظرفیت های دیپلماسی علم و فناوری بریکس

مفهوم شناسی دیپلماسی علم و فناوری

- یکی از شاخه های دیپلماسی نوین
- تاریخچه: بعد از جنگ جهانی دوم
- خدمت علم و فناوری به دیپلماسی (سلبی و ایجابی): اهرم تشویقی، اهرم تنبیهی، بهبود روابط، ایجاد وابستگی
- مفهومی چندبعدی: سیاست، اقتصاد و علم
- سه وجه دیپلماسی علم و فناوری: دیپلماسی برای علم (Diplomacy for Science)، علم در دیپلماسی (Science in Diplomacy) و علم برای دیپلماسی (Science for Diplomacy)

دیپلماسی برای علم

از ظرفیت‌های دیپلماتیک در
جهت رشد و توسعه علمی
کشورها استفاده می‌شود.

علم در دیپلماسی

از علم و فناوری به عنوان ابزار دیپلماسی استفاده می‌شود. به عبارت دیگر علم و فناوری وسیله‌ای خواهد بود که دستگاه دیپلماسی به منظور تحقق اهداف خود از آن بهره می‌گیرد.

علم برای دیپلماسی

بر استفاده از دستاوردهای
علمی و فناوریانه برای بهبود
دیپلماسی تأکید می‌شود

شاخص های دیپلماسی علم و فناوری

- انعقاد و اجرای قراردادهای تفاهم نامه های علمی و آموزشی؛
- عضویت و مشارکت فعال در سازمان ها و انجمن های علمی بین المللی؛
- اعزام دانشجویان به خارج از کشور؛
- جذب دانشجویان خارجی؛
- اعزام اعضای هیئت علمی برای تدریس در دانشگاه های خارج از کشور؛
- اعزام سفیران فرهنگی،
- اعزام رایزن های علمی و فناوری؛
- کتب مشترک دانشگاهی؛
- برگزاری همایش های بین المللی مشترک؛
- پروژه های مشترک پژوهشی .

جایگاه جهانی ایران در دیپلماسی علم و فناوری

نقاط قوت و دستاوردها:

- تولید علم و فناوری: به ویژه در حوزه های مهندسی، علوم پایه، پزشکی و نانو تکنولوژی
- تخصصهای خاص: ایران در برخی حوزه ها مانند فناوری هسته ای، زیست فناوری، هوا فضا و نانو فناوری، ربات های جراحی و... به پیشرفتهای قابل توجهی دست یافته است.
- همکاری با سازمانهای بین المللی

چالشها:

- تحریمها و انزوای سیاسی
- مشکلات مالی و زیرساختی: کاهش بودجه پژوهشی، کمبود تجهیزات مدرن و ضعف در جذب سرمایه گذاری خارجی،
- فرار مغزها و مهاجرت نخبگان
- تصویر سیاسی: تنشهای ایران با غرب (به ویژه آمریکا و اتحادیه اروپا) بر اعتماد و تمایل کشورها به همکاری علمی با ایران تأثیر منفی گذاشته است.

راهکارها و پیشنهادها

- تمرکز بر همکاری با کشورهای غیر غربی (چین، روسیه، هند و کشورهای در حال توسعه).
- ایجاد صندوقهای پژوهشی مشترک با کشورهای منطقه
- تقویت نهادهای واسط (مانند مراکز دیپلماسی علمی در وزارت خارجه).
- استفاده از ظرفیت نهادها و سازمانهای بین المللی، میان منطقه ای و منطقه ای مانند بریکس

استفاده از ظرفیت بریکس

بریکس BRICS یک سازمان بین‌دولتی متشکل از اقتصادهای نوظهور جهان است که در سال ۲۰۰۹ تأسیس شد. این سازمان امروز با یازده عضو شامل برزیل، روسیه، هند، چین، آفریقای جنوبی، ایران، مصر، امارات متحده عربی، عربستان سعودی، اتیوپی و اندونزی، به یکی از مهم‌ترین بلوک‌های همکاری بین‌المللی تبدیل شده است. اهداف اصلی بریکس عبارتند از: تقویت همکاری اقتصادی و مالی، توسعه همکاری‌های علمی و فناوری، نقش‌آفرینی در سیاست‌های جهانی در حوزه‌هایی چون تغییرات اقلیمی و امنیت غذایی، و ایجاد توازن در نظام بین‌الملل.

علم و فناوری بریکس

- در حوزه علم، فناوری و نوآوری STI، بریکس از سال ۲۰۱۴ نشست‌های وزیران STI را برگزار کرده و در سال ۲۰۱۵ با امضای یادداشت تفاهم، چارچوبی راهبردی برای توسعه همکاری‌های علمی ایجاد کرده است. در این چارچوب، کارگروه‌های تخصصی در حوزه‌های مواد و نانو، فوتونیک، فناوری اطلاعات و ارتباطات ICT، زیست‌فناوری، انرژی‌های نو، بلایای طبیعی و اقیانوس‌شناسی فعال هستند.
- **ارگان‌های مهم:** نشست وزیران علم، فناوری و نوآوری بریکس، شبکه دانشگاهی بریکس (NU BRICS) و مجمع آکادمیک بریکس (BAF)

شبکه دانشگاهی بریکس

در نشست فوق العاده مورخ ۱۱ تیرماه ۱۴۰۴ (۲۰۲۵, ۲July) هیئت مدیره بین المللی شبکه دانشگاهی بریکس، عضویت دانشگاه جامع علمی کاربردی به عنوان عضو شبکه در گروه موضوعی مطالعات بریکس به تصویب رسید. در این جلسه فهرست ۱۷۸ دانشگاه عضو شبکه دانشگاهی بریکس از ۹ کشور عضو شبکه در ۱۱ گروه موضوعی بین المللی به تصویب رسید. هر یک از کشورهای عضو دارای حداکثر ۲۲ موسسه آموزش عالی عضو در این شبکه می باشند که از طریق کمیته هماهنگ کننده ملی NCC آن کشور به هیئت مدیره بین المللی شبکه دانشگاهی بریکس معرفی می گردد. این موسسات با محدودیت حداکثر دو موسسه از هر کشور در هر یک از گروه های موضوعی ۱-علوم کامپیوتر و امنیت اطلاعات، ۲-مطالعات بریکس، ۳-انرژی، ۴-اکولوژی و تغییرات آب و هوایی، ۵-منابع آب و کنترل آلودگی، ۶-اقتصاد، ۷-ریاضیات، ۸-علوم طبیعی، ۹-علوم انسانی و اجتماعی، ۱۰-کشاورزی پایدار و امنیت غذایی و ۱۱-علوم سلامت به همکاری های علمی خواهند پرداخت.

تفاهم نامه های دانشگاه تهران با دانشگاه های کشورهای عضو بریکس

چین: ۳۰ تفاهم نامه

هند: ۲۴ تفاهم نامه

روسیه: ۱۱ تفاهم نامه

اندونزی: ۸ تفاهم نامه

برزیل: ۲ تفاهم نامه

امارات: ۱ تفاهم نامه

آفریقای جنوبی: ۱ تفاهم نامه

استفاده از ظرفیت شبکه دانشگاه های بریکس برای دانشگاه تهران

مشارکت در
پروژه های
مشترک
پژوهشی و
نوآورانه

ایجاد
شبکه های
دانشگاهی

بستری برای
توسعه
همکاری های
علمی،

نتایج قابل انتظار

با سپاس از حسن توجه شما

اداره کل سیاستگذاری
فناوری و نوآوری

معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تهران

☎ ۸۸۲۲۰۶۳۴

pinotec@ut.ac.ir <https://pinotec.ut.ac.ir>